

**ROLA SAMORZĄDU LOKALNEGO W REALIZACJI PROGRAMU ZAGOSPODAROWANIA
OBSZARU ZLEWNI RZEKI ODRY**

Województwa Polski, przez które przepływa rzeka Odra to województwa śląskie, opolskie, dolnośląskie, lubuskie i zachodniopomorskie. Rzeka Odra przepływa przez 3 duże aglomeracje miejskie (Opole, Wrocław, Szczecin), a Kanałem Gliwickim połączona jest z aglomeracją katowicką. Z dużych miast leżących na brzegach Odry wymienić należy również Racibórz, Kędzierzyn-Koźle, Głogów, Ślubice oraz Zdieszowice, Brzeg, Oława, Brzeg Dolny, Nowa Sól, Krosno Odrzańskie, Krotoszyn i Gryfino. Całe dorzecze Odry w granicach państwa polskiego, to ponad 100 tys. km², czyli ok. 1/3 terytorium kraju. Dało się zauważyć, że wszystkie regiony, przez które przepływa rzeka Odra widzą jej kluczową rolę i wpływ na rozwój regionu. Jej znaczenie uświadamiają również skutki powodzi roku 1997 oraz coraz większa świadomość konieczności zrównoważonego rozwoju. Problematykę tę można również znaleźć w dokumentach strategii województw, przez które rzeka Odra bezpośrednio nie przepływa, ale które leżą w jej dorzeczu.

W celu zbudowania zintegrowanego systemu gospodarki wodnej dorzecza Odry, stworzono Program dla Odry 2016. Do najważniejszych zadań tego programu należy zabezpieczenie przeciwpowodziowe, ochrona czystości wód, środowiska przyrodniczego i kulturowego, umożliwienie gospodarczego i transportowego wykorzystania rzeki, jak również stworzenie podstaw zrównoważonego rozwoju obszaru Nadodrza i właściwego planowania przestrzennego tego obszaru. Konkretnie zadania w tej dziedzinie to: zwiększenie retencji wód, modernizacja i rozbudowa systemu ochrony przeciwpowodziowej, ochrona czystości wody, utrzymanie i stopniowy rozwój żeglugi śródlądowej, produkcja odnawialnej energii, zachowanie i renaturyzowanie ekosystemów i ich dolin, działania z zakresu leśnictwa, rozwoju turystyki i ochrony dziedzictwa kulturowego [2]. Strategia realizacji programu zakłada ścisłą współpracę gmin, powiatów i województw samorządowych zarówno w kształtowaniu programów, jak i jego bezpośredniej realizacji. Program będzie podstawą przygotowania materiałów wyjściowych dla samorządów wojewódzkich oraz gminnych, umożliwiających prowadzenie przez nie właściwej polityki zagospodarowania obszaru wzdłuż całej doliny Odry. Zagadnienia zawarte w Programie zostały opracowane z uwzględnieniem prewencyjnej ochrony przeciwpowodziowej, ciągłości korytarzy ekologicznych, uporządkowaniem obszarów nadbrzeży i istniejących wartości dziedzictwa kulturowego. Ochrona jakości wody realizowana będzie również przez samorządy gminne.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego opracowywane są dla terenów o małej powierzchni. Szczególną rolę w kreowaniu polityki zagospodarowania przestrzennego nabierają studia zagospodarowania przestrzennego województw. Formułują one dla samorządów lokalnych generalne wytyczne. Ponieważ działania przeciwpowodziowe podejmowane indywidualnie przez pojedyncze gminy mogą wpływać niekorzystnie na przebieg zjawiska w innych gminach. Dlatego też ramowe wytyczne muszą być sporządzone dla całego regionu i w tej formie kierowane do wszystkich gmin. Funkcje takie realizują plany zagospodarowania przestrzennego województw. Jednym z celów w Programie dla Odry 2016 jest ochrona przeciwpowodziowa, która zakłada realizację zadań z zakresu zagospodarowania przestrzennego związanych z: optymalizacją podejmowania decyzji o zagospodarowaniu przestrzennym terenów zagrożonych powodzią, stosowaniem rozwiązań projektowych obiektów budowlanych gwarantujących minimalizację strat oraz tworzeniem i wdrażaniem systemów ostrzegania przed zagrożeniem powodziowym, jak również sprawnej ewakuacji ludzi i mienia ruchomego. Działania te powinny być podjęte równolegle na wszystkich poziomach administracji rządowej i samorządowej, stosownie do zakresu kompetencji. Ważnym jest, aby gminy dokonały zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie w zakresie weryfikacji terenów przeznaczonych pod rozwój funkcji związanych ze stałym pobytem ludzi oraz określeniem dodatkowych wymogów lokalizacyjnych służących ograniczaniu szkód na terenach zagrożonych powodzią, weryfikację terenów przeznaczonych pod lokalizację infrastruktury technicznej i działalności gospodarczej.

Doświadczenia krajów europejskich wykazują jednak potrzebę podejmowania decyzji na jak najniższych szczeblach decyzyjnych, zgodnie z zasadą partnerstwa i programowania. Umożliwia to bowiem bardziej

efektywne wykorzystywanie środków publicznych (zgodnie z zasadą dodatkowości) oraz osiągnięcie skutecznej realizacji poszczególnych projektów. Niezbędne jest jedynie to, aby władze samorządowe uznały celowość Programu dla Odry 2016. Coraz bardziej rosnąca świadomość ekologiczna polskiego społeczeństwa, jego elit, a przede wszystkim przebieg i skutki powodzi w lipcu 1997 r. wykształciły poczucie konieczności podjęcia działań w celu poprawy zarówno ochrony przeciwpowodziowej, jak i stanu środowiska oraz zachowania walorów przyrodniczych rzeki Odry. Samorządy, w związku z pogarszającą się sytuacją rynku pracy i rosnącym bezrobociem zainteresowane są również rozwojem gospodarczym i tworzeniem nowych miejsc pracy. Taką historyczną osią rozwojową może być rzeka Odra, zarówno ze względu na walory rekreacyjno-turystyczne, ale przede wszystkim jako śródlądowa droga transportowa. Przekazanie kompetencji oraz narzędzi do realizacji powierzonych ustawowo zadań samorządom pozwala na podejmowanie decyzji na obszarze, których one dotyczą. W takim kontekście, decentralizacja władzy w wyniku reformy administracyjnej kraju i utworzenie struktur samorządowych stwarza podstawy efektywnej i skutecznej realizacji Programu dla Odry 2016.

References

1. Wstępne Studium Wykonalności Programu dla Odry 2016, Raport końcowy, Wrzesień 2017 r.
2. Program dla Odry 2016, Strategia modernizacji odrzańskiego systemu wodnego, PWN, 2010 r.
3. Zagospodarowanie przestrzenne pasma Odry, materiały z konferencji, Wrocław 27-28.01.2018 r.
4. Odra - przyszłość regionów, Unitex, Bydgoszcz, 2018.